
เงาศรัทธา
ศาลปู่ตา
SHADOW OF FAITH : PU TA SHRINE
ความเชื่อ • ศรัทธา • วัฒนธรรม • วิถีชุมชน
[A Documentary Film]
MAHASARAKHAM UNIVERSITY
it
INFORMATICS
สื่อนฤมิต
Creative Media

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. พงพิพัฒน์ สายทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาโปรเจค

สาขาสื่อนฤมิต คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กรรมการสอบ

อาจารย์ .ดร.วรวิทย์ สังฆทิพย์
ประธานกรรมการสอบ

คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อาจารย์ ดร.หัฐณัฐ นาคไพจิตร
ประธานกรรมการสอบ

คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจาร สุวิชัย พรรษา
ประธานกรรมการสอบ

คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เขาศิรัทธา
ศาลปู่ตา

ผู้จัดทำ

นางสาวสโรชา ยุวพรม
รหัสนิสิต 66011211136 นิสิตชั้นปีที่ 4
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชา สื่อนฤมิต
คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หน้าที่ กำกับ - ถ่ายทำ

นางสาว สุภาภรณ์ รังลา
รหัสนิสิต 66011213293 นิสิตชั้นปีที่ 4
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชา สื่อนฤมิต
คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หน้าที่ กำกับ - ถ่ายทำ - ตัดต่อ

บทคัดย่อ

โครงงานสารคดีสั้นเรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา” หมู่บ้านนาฝายใต้ จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและถ่ายทอดความเชื่อท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความผูกพันกับศาลปู่ตา ผ่านการนำเสนอความเป็นมา ความสำคัญของพิธีกรรม ขั้นตอนการประกอบพิธี และบรรยากาศภายในงาน

กระบวนการผลิตประกอบด้วยการลงพื้นที่สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน และการบันทึกภาพเหตุการณ์จริง ก่อนนำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นสื่อสารคดี โดยผสมผสานภาพ เสียงสัมภาษณ์ และบรรยากาศของสถานที่

ผลการดำเนินงานคือสารคดีที่ถ่ายทอดความเชื่อและพิธีไหว้ศาลปู่ตา ซึ่งสะท้อนบทบาทของศาลปู่ตาในฐานะศูนย์รวมจิตใจ ความสามัคคี และการสืบทอดประเพณีจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังเป็นสื่อบันทึกและเผยแพร่วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีท้องถิ่น

คำสำคัญ : สารคดี, ศาลปู่ตา, ความเชื่อท้องถิ่น, ประเพณีชุมชน, วัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

สารคดีสั้นเรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา” หมู่บ้านนาฝายใต้ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คณะผู้จัดทำขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พงพิพัฒน์ สายทอง อาจารย์ที่ปรึกษาโครงงาน ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ตลอดการดำเนินงาน

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ คุณยายเปิง คุณยายสมัย นายเจษฎา ชาวบ้านหมู่บ้านนาฝายใต้ทุกท่านที่ให้ข้อมูล และถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีไหว้ศาลปู่ตา รวมถึงขอบคุณสมาชิกทีมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการผลิตสารคดีจนสำเร็จลุล่วง

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารคดีเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป

สุภาภรณ์ รังลา
สโรชา ยุวพรม

สารบัญ

01 หลักการและเหตุผล

02 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

03 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

04 วิธีดำเนินการศึกษา

05 สรุปผลการศึกษา

06 อภิปรายผลการศึกษา

07 เอกสารอ้างอิง

08 ประวัติของผู้ศึกษา

เขาศิรัทธา
ศาลปู่ตา

01 / หลักการและเหตุผล

ความเชื่อและประเพณีท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องศาลปู่ตาของชาวอีสาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเคารพบรรพบุรุษและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน อีกทั้งพิธีกรรมที่สืบทอดกันมายังช่วยสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีของคนในท้องถิ่น (ปัญญา กันภัย, 2565)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้จัดทำจึงผลิตสารคดีเรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา” หมู่บ้านนาฝายใต้ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาและถ่ายทอดความเป็นมา ความสำคัญ และขั้นตอนการประกอบพิธีไหว้ศาลปู่ตาผ่านการสัมภาษณ์และการบันทึกภาพเหตุการณ์จริง โดยมุ่งเผยแพร่คุณค่าของความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น

เงาศรัทธา
ศาลปู่ตา

02

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาสื่อมัลติมีเดียรูปแบบสารคดีสั้น เรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา” เพื่อบันทึก และ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลปู่ตาของชุมชนท้องถิ่นอีสาน
2. เพื่อประเมินคุณภาพของสื่อมัลติมีเดียรูปแบบสารคดีสั้น เรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา”
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียรูปแบบสารคดีสั้น เรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา”

03 / เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

04 - วิธีดำเนินการศึกษา

1 ศึกษาข้อมูล

ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลปู่ตา เพื่อทำความเข้าใจความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น

2 ติดต่อและขอสัมภาษณ์

ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์และมุมมองของคนในชุมชน

3 ลงพื้นที่ศึกษา

ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจสถานที่จริง สังเกตสภาพแวดล้อม และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการผลิตสารคดี

4 ดำเนินการถ่ายทำ

บันทึกภาพพิธีกรรม บรรยากาศชุมชน และการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลและภาพที่ได้ไปใช้ในการผลิตภาพยนตร์สารคดี

PRE-PRODUCTION

ศึกษาข้อมูลและค้นคว้า

- สอบถามข้อมูล หาผู้สัมภาษณ์คนในพื้นที่ผู้เฒ่าผู้แก่ 2 คน และคนรุ่นใหม่ 1 คน
- ศึกษาข้อมูลและค้นคว้า ความเชื่อ ประเพณี และประวัติควาเป็นมาเกี่ยวกับศาลปู่ตา

1 ยายสมัย ผู้เฒ่าผู้แก่

อดีตเข้าทรง

2 ยายเปิง ผู้เฒ่าผู้แก่

3 เจษฎา นักศึกษา

คนรุ่นใหม่

PRE-PRODUCTION

การลงสำรวจพื้นที่

- ทีมงานลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ที่ บ้านนาฝายใต้ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
- เดินทางสำรวจศาลปู่ตาแต่ละพื้นที่ ในระแวกหมู่บ้านใกล้เคียงกัน
- วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2569

PRE-PRODUCTION

กำหนดแผนการถ่ายทำ

วางแผนการสัมภาษณ์ เตรียมอุปกรณ์ และประสานงานกับบุคคลในชุมชน

- 28 กุมภาพันธ์ 2569
  เดินทางไปพื้นที่สำรวจศาลปู่ตาและติดต่อขออนุญาตถ่ายทำ และนัดหมายในการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ทำพิธี

- 30 มีนาคม 2569
  เดินทางไปยังบ้านนาฝายใต้ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
  เพื่อดำเนินการถ่ายสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 3 คน

- มิถุนายน 2569
  ดำเนินการถ่ายทำพิธีภายในเดือนมิถุนายน เก็บภาพวันงานจริงของพิธี

MOOD BOARD

PRODUCTION

ดำเนินการถ่ายทำ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 3 คน ได้แก่
คุณยายเปิง คุณยายสมัย และนายเจษฎา มะโคตร
เพื่อรวบรวมเรื่องราว ความเชื่อ ประสบการณ์ และมุมมอง
เกี่ยวกับพิธีไหว้ศาลปู่ตา

การถ่ายทำในวันประกอบพิธี

บันทึกภาพบรรยากาศและลำดับเหตุการณ์พิธีจริง ตั้งแต่กิจกรรมช่วงเช้า ไปจนถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีไหว้ศาลปู่ตา เพื่อถ่ายทอดบรรยากาศและวิถีวัฒนธรรมของชุมชน

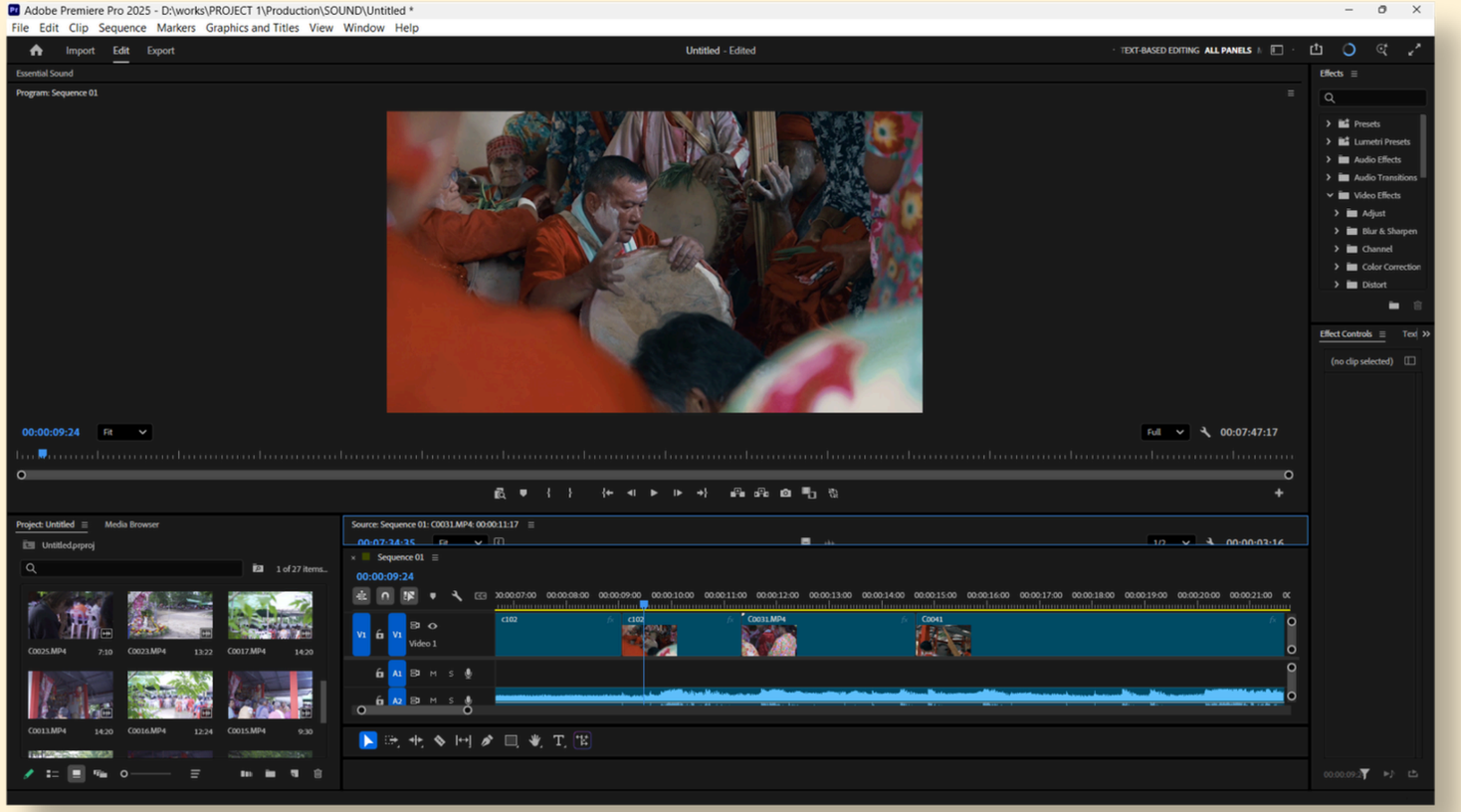

POST-PRODUCTION

1 เรียบเรียงข้อมูลและฟุตเทจ
เกี่ยวกับเนื้อหามาเข้าในโปรแกรม

2 จัดเรียงตัดต่อเนื้อหาทั้งหมด
ให้น่าสนใจตามข้อมูล

3 เกรดสี และใส่ข้อความ ใส่ซับ
ในโปรแกรม

4 เพิ่มเสียงเสียงประกอบ ดนตรี
ปรับแต่งเสียงในงานวีดีโอ และส่งออก

POST-PRODUCTION

POSTER

05 - สรุปผลการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพสื่อ

ผู้เชี่ยวชาญบุคคลที่ 1

อาจารย์วีรภัทร จันทรจตุรภัทร
(สังกัดภาควิชาสื่อนฤมิต)

ผู้เชี่ยวชาญบุคคลที่ 2

อาจารย์มนันยา นิ่มพิศาล
(สังกัดภาควิชาสื่อนฤมิต)

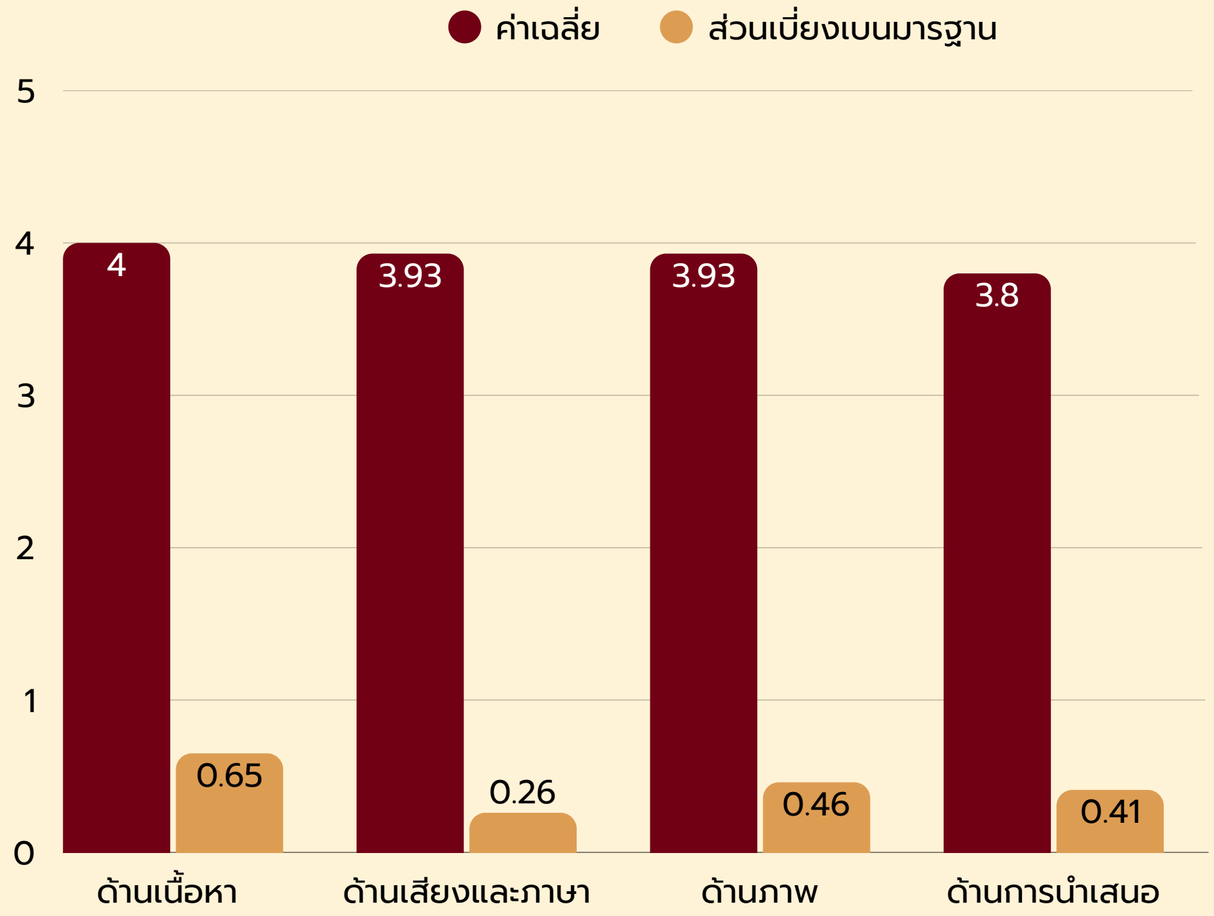
ผู้เชี่ยวชาญบุคคลที่ 3

อาจารย์ ดร.จิรนัยน์ ยอดดี
(สังกัดภาควิชานิเทศศาสตร์)

ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

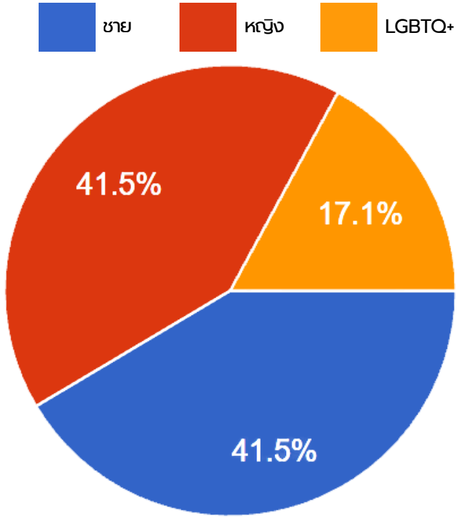
ผลการประเมินคุณภาพสารคดีเรื่อง "เงาศรัทธา ศาลปู่ตา"
จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน
มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ (Mean = 3.92) อยู่ในระดับมาก

1. ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.00)
2. ด้านเสียงและภาษา อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.93)
3. ด้านภาพ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.93)
4. ด้านการนำเสนอ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.80)

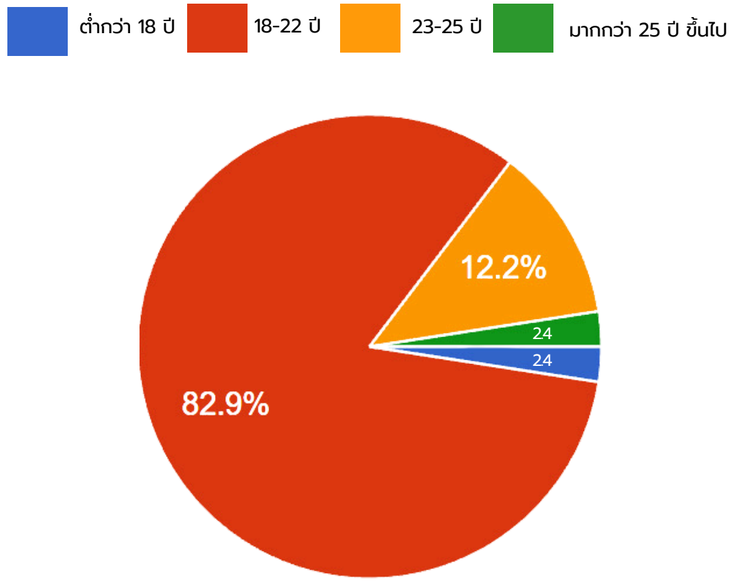
ผลการประเมินความพึงพอใจ

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบปะเมินจากกลุ่มเป้าหมาย
มีจำนวนทั้งหมด 41 คน สามารถเรียงลำดับจากน้อยไปมาก ดังนี้

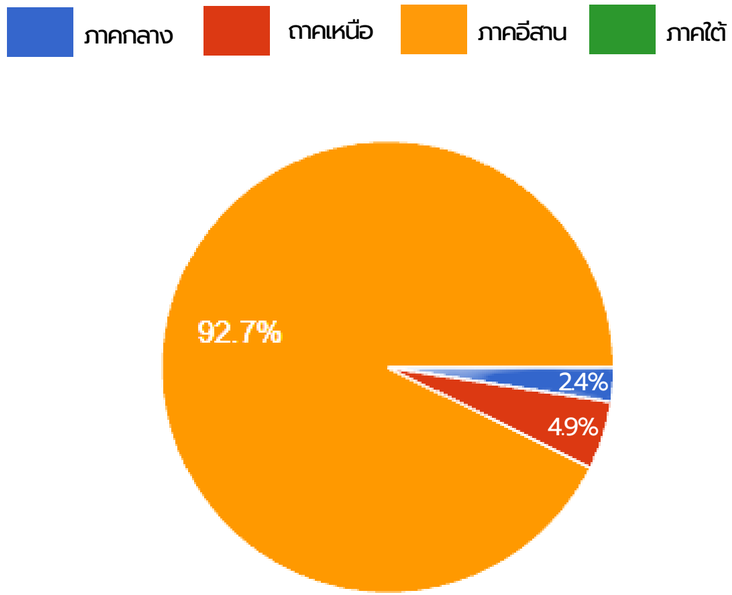
1. เพศชาย จำนวน17 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 %
2. เพศหญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 %
3. LGBTQ+ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 %

ข้อมูลด้านอายุของผู้ตอบแบบประเมิน
จากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 41 คนสามารถจำแนกตามอายุช่วงจาก
มากไปน้อยได้ดังนี้

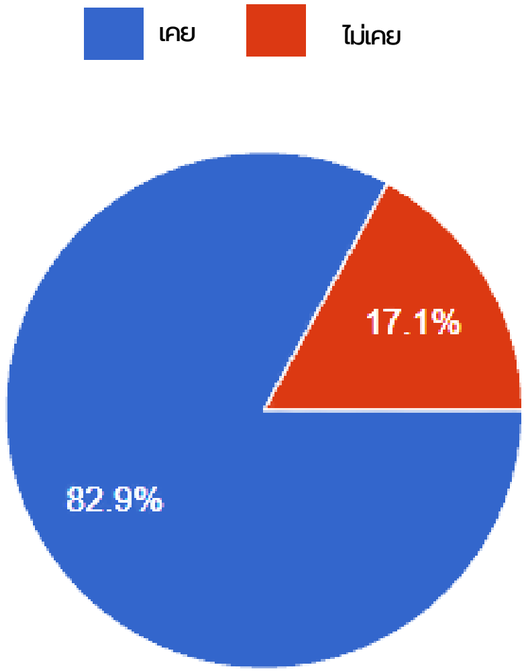
อายุ 18-22 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็ยร้อยละ 82.9 %
อายุ 23-25 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็ยร้อยละ 12.2 %
อายุ ตำกว่า 18 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 %
อายุ มากกว่า 25 ปี จำนวน 1คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 %

ผลการประเมินความพึงพอใจ

ข้อมูลภูมิภาคโดยกำเนิดของผู้ตอบแบบประเมิน
จากกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินทั้งหมด 41 คนสามารถจำแนกภูมิภาคจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ภาคอีสาน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 92.7 %
2. ภาคเหนือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 %
3. ถาคกลาง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 %
4. ภาคใต้ ไม่มีผู้ตอบแบบประเมิน

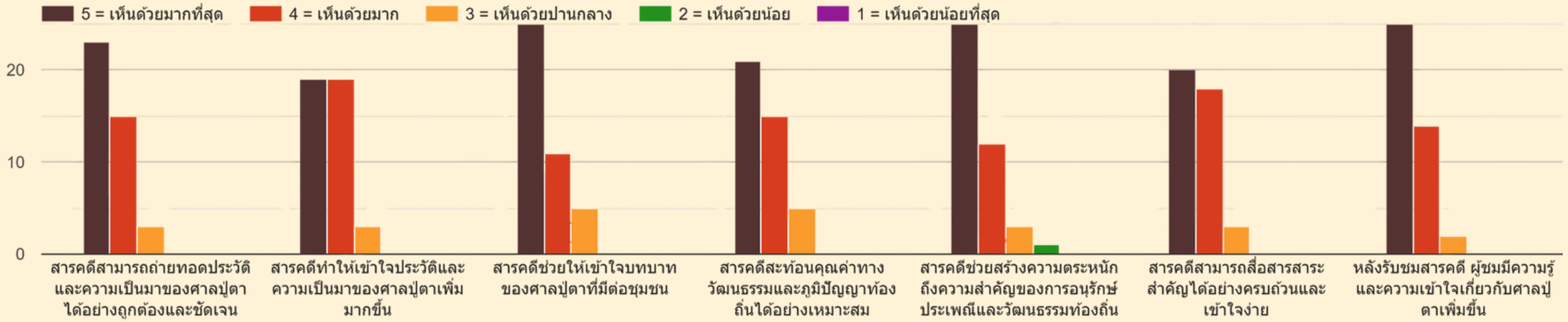

ข้อมูลการเคยได้รับรู้เกี่ยวกับศาลปู่ตาของมาก่อนผู้ตอบแบบประเมิน

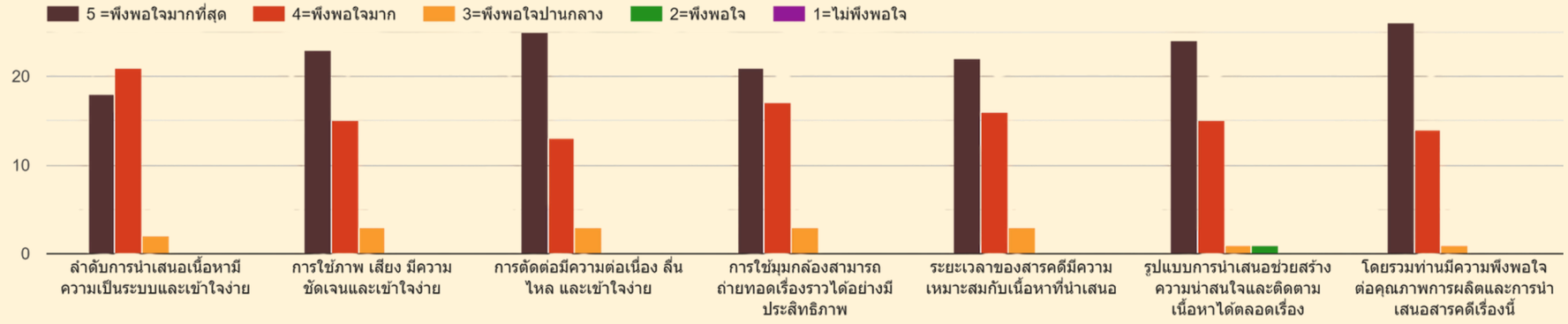
1. เคย จำนวน 34 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 82.9 %
2. ไม่เคย จำนวน 7 คส คิดเป็นร้อยละ 17.1%

ผลการประเมินความพึงพอใจ

ผลการประเมินสารคดีเรื่อง “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา”
จากผู้ตอบแบบประเมินจำนวน 41 คน
พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับ มาก

ส่วนที่ 1 ด้านเนื้อหาและความรู้
มีค่าเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 2
ด้านคุณภาพการผลิตและความพึงพอใจ
มีค่าเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการศึกษา

ภาพรวมของการพัฒนาสื่อ

จากการศึกษาการพัฒนาสารคดีเรื่อง เงาศรัทธา ศาลปู่ตา พบว่า สารคดีสามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธา และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาลปู่ตาได้อย่างเหมาะสม โดยนำเสนอเนื้อหาที่ช่วยให้ผู้ชมเข้าใจถึงความสำคัญของพิธีกรรมและการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการใช้ภาพ เสียง และการตัดต่อที่สอดคล้องกับเนื้อหาทำให้สารคดีมีความน่าสนใจและสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง

การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการประเมินคุณภาพสื่อจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า สารคดีมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านเนื้อหา เสียงและภาษา ภาพ และการนำเสนอโดยด้านเนื้อหามีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย ขณะที่ด้านเสียง ภาษา และภาพสามารถสนับสนุนการถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินจากกลุ่มเป้าหมาย

ผลการประเมินจากกลุ่มเป้าหมาย สารคดีสามารถสร้างความเข้าใจและความสนใจเกี่ยวกับความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รูปแบบการนำเสนอมีความเหมาะสมและช่วยให้ผู้ชม ติดตามเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปผลโดยรวม

โดยสรุป การพัฒนาสารคดีเรื่อง เงาศรัทธา ศาลปู่ตา สามารถถ่ายทอดเรื่องราวความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านสื่อภาพยนตร์สารคดีได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

06 อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเรื่องการผลิตสารคดี “เงาศรัทธา ศาลปู่ตา” พบว่า สารคดีสามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชนอีสานผ่านการนำเสนอด้วยภาพ เสียง และการเล่าเรื่อง ซึ่งช่วยให้ผู้ชมได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของศาลปู่ตาในฐานะส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาในชุมชน

สารคดีมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเนื้อหามีผลการประเมินอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาการนำเสนอให้มีความต่อเนื่องและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวและติดตามเนื้อหาได้ตลอดทั้งเรื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของศาลปู่ตา ความเชื่อของคนในชุมชน และรายละเอียดของพิธีกรรมให้ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงอาจเพิ่มบทสัมภาษณ์จากผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เพื่อให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือและสะท้อนมุมมองของคนในพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

07 เอกสารอ้างอิง APA

1. งานวิจัยเรื่องผีปู่ตาในจังหวัดมหาสารคาม
จันทร์ดอน, ส. ช., จันทจร, ท., และศิริสัมพันธ์, ร. (2561). ผีปู่ตา: ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ของชาวมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม, 29(1), 415–420. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejChophayom/article/view/126475

2.สารคดีพิธีจุดบั้งไฟไหว้ผีปู่ตา
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2548). *พิธีจุดบั้งไฟไหว้ผีปู่ตา* [ภาพยนตร์สารคดี]. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). https://channel.sac.or.th/th/vdo/detail/M2kzSmx4OEJCT2FpaUJVWVljWVFLQT09

3.ประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตา
นนทนันท์ เวทสรากุล. (2561, 20 กันยายน). *การเลี้ยงผีปู่ตา*. ฐานข้อมูลประเพณีท้องถิ่นในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). http://rituals.sac.or.th/detail.php?id=128